

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ДУДНИКА Юрія Ігоровича
на тему: **«Психологічні особливості навчальної діяльності
студентської молоді в екстремальних умовах»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 «Психологія»
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Дисертація присвячена комплексному дослідженню психологічних особливостей навчальної діяльності студентської молоді в екстремальних умовах, що є однією з найбільш актуальних проблем сучасної психологічної науки та освітньої практики в Україні. Актуальність теми зумовлена глибокими трансформаціями освітнього процесу внаслідок тривалого впливу екстремальних чинників, зокрема повномасштабної війни, що супроводжується хронічним стресом, порушенням стабільності освітнього середовища та підвищеним навантаженням на психіку студентської молоді.

У цих умовах особливого значення набуває наукове осмислення механізмів збереження та оптимізації навчальної діяльності, а також виявлення психологічних ресурсів, що забезпечують її ефективність. Попри значний масив досліджень у галузі психології навчання та психології стресу, проблема інтегративного аналізу навчальної діяльності студентів в екстремальних умовах залишається недостатньо розробленою, що визначає своєчасність і наукову доцільність представленого дослідження.

Дисертація вирізняється високим рівнем теоретико-методологічної обґрунтованості. Автор спирається на системний, діяльнісний, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи, що дозволило здійснити цілісний аналіз навчальної діяльності як складного багатокомпонентного феномену.

Достовірність отриманих результатів забезпечується:

- репрезентативністю емпіричної вибірки, що охоплює студентів різних закладів вищої освіти України;
- використанням валідних і надійних психодіагностичних методик (зокрема, стандартизованих опитувальників академічної мотивації, самооцінки, стресу та самовизначення);
- поєднанням кількісних і якісних методів аналізу;
- застосуванням сучасних методів математичної статистики, включаючи багатовимірні методи аналізу даних (регресійний аналіз, кластерний аналіз, САТРСА, дисперсійний аналіз тощо).

Інтерпретація результатів є логічно послідовною, статистично обґрунтованою та узгоджується з сучасними теоретичними положеннями психологічної науки.

Дисертація характеризується суттєвою науковою новизною, яка полягає у такому:

- вперше здійснено системний опис навчальної діяльності студентської молоді в екстремальних умовах як цілісної психологічної системи з урахуванням її мотиваційних, когнітивних, емоційно-вольових та рефлексивних компонентів;
- емпірично виокремлено інтегральні типи психологічних профілів студентів (академічно-залучений, соціально-тривожний, пасивно-відсторонений), що відображають специфіку їхньої навчальної діяльності в умовах хронічного стресу;
- визначено комплекс ключових психологічних ресурсів ефективності навчальної діяльності (інтегрована мотивація, психологічна стійкість, здатність до саморозвитку, позитивна Я-концепція);

– обґрунтовано систему принципів оптимізації навчальної діяльності студентів в екстремальних умовах, що інтегрує положення сучасних психологічних теорій (самодетермінації, стресу і копіngu, резильєнтності);

– поглиблено наукові уявлення про вплив гендерних, вікових та освітньо-профільних чинників на особливості навчальної діяльності в умовах стресу.

Отримані результати мають значний внесок у розвиток психології навчальної діяльності, психології стресу та психології вищої школи.

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні та уточненні наукових уявлень про структуру, механізми та чинники ефективності навчальної діяльності студентської молоді в екстремальних умовах. Запропонована автором модель дозволяє розглядати навчальну діяльність як динамічну систему, чутливу до впливу стресових факторів та індивідуально-психологічних ресурсів.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування її результатів: у діяльності психологічних служб закладів вищої освіти; у розробленні програм психолого-педагогічного супроводу здобувачів вищої освіти; у вдосконаленні освітнього процесу з урахуванням психологічних особливостей студентської молоді в умовах стресу.

Розроблена та апробована тренінгова програма психолого-педагогічного супроводу є концептуально обґрунтованою, методично структурованою та демонструє позитивний вплив на показники навчальної діяльності й психоемоційного стану студентів.

Дисертація має чітку, логічно послідовну структуру, що відповідає поставленій меті та завданням дослідження. Усі розділи є змістовно завершеними та взаємопов'язаними.

Теоретичний розділ відзначається глибиною аналізу наукових джерел і коректністю узагальнень. Емпіричний розділ містить детальний опис організації дослідження, обґрунтований вибір методів та ґрунтовний аналіз результатів. Третій розділ має виражену прикладну спрямованість і містить науково обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації навчальної діяльності. Стиль викладу відповідає вимогам академічного наукового тексту.

У цілому позитивно оцінюючи дисертацію, слід висловити окремі зауваження, що мають дискусійний характер:

1. Доцільним є подальше розширення емпіричної вибірки з метою підвищення репрезентативності результатів, зокрема з урахуванням регіональних та соціально-економічних відмінностей.

2. Перспективним напрямом є лонгітюдне дослідження динаміки навчальної діяльності студентів у постекстремальний період.

3. Потребує додаткової емпіричної перевірки ефективність запропонованої програми для різних типів психологічних профілів.

Зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності роботи.

Дисертація Дудника Юрія Ігоровича є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що характеризується високим рівнем теоретичної та емпіричної обґрунтованості, науковою новизною та практичною значущістю отриманих результатів.

За своїм змістом, рівнем виконання та відповідністю встановленим вимогам дисертація відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія», а її автор заслуговує на присудження зазначеного ступеня.

Рецензент професор кафедри психології НУБіП України, доктор психологічних наук, професор Микита ПАНОВ